

Opsamling på drøftelser i fagudvalg for dansk i 2024

Februar 2025

1. Møder og inddragelse i fagudvalget i 2024

Fagudvalget har holdt tre møder i 2024 i perioden oktober til december. Første møde var et fælles kick-off-arrangement for samtlige fagudvalg. På andet og tredje møde har fagudvalget haft indledende drøftelser om faget og identificeret centrale opmærksomhedspunkter, som fagudvalget vil have fokus på i det videre arbejde med fagplanen. På tredje møde har fagudvalget derudover været i dialog med Børne- og Undervisningsministeriets rådgivende faggruppe for faget.

Alle medlemmer i fagudvalget har i 2024 drøftet Fagfornyelsen med kollegaer og på konferencer.

2. Kort resume af pointer fra fagudvalgets drøftelser i 2024

Fagudvalgets arbejde har i efteråret først og fremmest været kortlægende og drøftende i forhold til gældende styredokumenter for dansk i grundskolen og kun meget foreløbigt sonderende i forhold til mulige videreførelser samt om- og nytænkninger af fagplanen for dansk. Hovedpointerne fremført nedenfor skal derfor læses som nogle første markeringer udviklet og formuleret på de første tre møder.

- Fagudvalget har drøftet, at fagplanen bør skrive et engagerende og bredt danskfag frem med tydelig udpegning af centrale områder. Der skal samtidig være plads til lærerens egen selvstændige tilrettelæggelse. Fagudvalget mener desuden, at det er vigtigt med en helhedsforståelse, der balancerer et hensyn til fagets traditioner og daglige praksis og samtidig både indtænker forskningsbaseret viden om faget samt aktuelle og fremtidige udfordringer.

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet
Teglholmegade 1
2450 København SV

Telefon: +45 33 92 50 00
Mail: stuk@stukuvvm.dk
www.stukuvvm.dk

CVR-nr.: 29634750

Børne- og
Undervisningsministeriet

- Fagformålet for dansk skal sætte retningen for undervisningen i faget. Fagudvalget har uden at lægge sig fast på noget vendt muligheden for at justere fagformålet, så der bliver tydeligere fokus på undervisningen og ikke blot elevernes udvikling, og så bidraget til elevernes handlekompetence i faget kan skrives mere frem.
- Fagudvalget har drøftet, hvorvidt det brede tekstbegreb er kerne i faget, eller om fagets kerne fortsat skal beskrives som tekster, sprog og kommunikation. Fagudvalget har vendt, om de nuværende fire kompetenceområder (læsning, fremstilling, fortolkning og kommunikation) skal fastholdes som centralt indhold med de betegnelser, eller om de delvist skal omtænkes.
- Fagudvalget har vendt, at udover at skulle angive indhold og kerne stof, så vil det være nødvendigt at gå ind i konkrete beskrivelser og didaktiske principper i relation til fagets indhold.
- Fagudvalget mener, det er vigtigt, at der også fremover formuleres få centrale mål i dansk, som skaber mulighed for formativt at evaluere elevernes tilegnelse og udvikling i dansk fra 1.-10. klasse på tværs af klasser og skoler i Danmark.
- Fagudvalget mener, at danskfaget skal udvikle og understøtte elevernes literacy-færdigheder. Med det mener fagudvalget, at eleverne kan læse, skrive/producere, se, tale og lytte til og reflektere over tekst i bred forstand på niveauer, der fremmer personlig og faglig udvikling i dansk og øvrige fag.
- Fagudvalget ser det ikke som danskfagets opgave at sikre den fagspecifikke læsning og skrivning i andre fag. Øvrige fag bør fortsat arbejde med sproglig udvikling i deres fag i dialog med danskfagets arbejde med dette.

3. Indledende drøftelser om faget samt fornyelse og slankning

3.1 Overvejelser over fornyelse og slankning

Fagudvalget ser dansk som et dannelsesfag, der både er kulturbærende og kulturudviklende. Fagplanerne skal vise veje til et vedkommende, engagerende danskfag, hvor eleverne sættes i situationer, så de opdager sig selv og verden omkring sig gennem arbejdet med fagets kerne og centrale indholdsområder.

Fagudvalget er optaget af, hvordan der kan skrives et alsidigt og sammenhængende fag frem. Fagets kerne stof og centrale indhold skal træde tydeligt, engageret og anvendeligt frem, så den *erfarne* lærer selvstændigt kan tilrettelægge sin undervisning, så den *nyuddannede* lærer kan få

støtte samt didaktisk inspiration og vejledning, og så det lokale *fagteam* sammen kan arbejde med at realisere og udvikle faget.

3.2 Overvejelser over danskfagets kerne og indholdsområder

Fagudvalget har drøftet, at kernen i danskfaget i den gældende læseplan (Fælles Mål) beskrives som arbejdet med tekster, sprog og kommunikation. Tekstbegrebet forstås her i bred forstand, hvor alle udtryksformer potentielt kan være tekster. Kategorierne af tekster i danskfaget omfatter både litterære tekster og andre æstetiske tekster, fagtekster og brugstekster (praktiske tekster) med deres indhold, udtryk og medieformer. Fagudvalget har drøftet, om det brede tekstbegreb kan danne kerne i faget, hvorfra arbejdet med centrale indholdsområder og færdigheder udgår, eller om det er hensigtsmæssigt, at sprog og kommunikation fortsat også udtrykkes som del af kernen i faget.

Fagudvalget har vendt, at mundtligt og skriftligt sprog og kommunikation kan være centrale indholdsområder for arbejdet med tekster, så eleverne udvikler deres sproglige og kommunikative kompetencer (literacyfærdigheder), så de kan lytte, tale, se, læse og skrive/producere, herunder udtrykke sig multimodalt og særligt visuelt i stadig mere varierede situationer.

3.3 Tydeliggørelse af fokus på læse- og udtryksglæde

Det nuværende fagformål for dansk har eksplicit fokus på læseglæde og udtryksglæde. Fagudvalget mener, at de kommende fagplaner tydeligere end nu bør vise veje til, hvordan læreren realiserer arbejdet med dette i undervisningen. Fagudvalget overvejer, hvordan fagplanen kan sætte oplevelse, undersøgelse og kreativt producerende processer mere ligeværdigt i forgrunden i tekst- og ikke mindst litteraturarbejdet parallelt med analysearbejdet. Her kan en af vejene være at indtænke et tættere samarbejde med skolebibliotekaren/pædagogiske læringscentre. En anden vej er at tage udgangspunkt i elevernes eget engagement i og erfaringer med at skabe tekster.

3.4 Overvejelser om et mere skabende og producerende danskfag

Fagudvalgets erfaring er, at undervisningen i udskolingens primært sætter eleverne i analytiske og receptive positioner frem for kreativt skabende og producerende – fx i arbejdet med æstetiske tekster. I det nuværende faghæfte er fremstilling og fortolkning delt i hvert sit kompetenceområde, og målene for fortolkning koncentrerer sig om, at eleverne lærer at forholde sig til temaer, kultur og identitet gennem samtale, undersøgelse og diskussion. Fagudvalget overvejer, hvordan det skabende og producerende danskfag kan skrives mere frem. Fagudvalget har derfor drøftet, at mundtlig og skriftlig produktion og fremstilling af tekster i bred forstand kan være fagets kerne og dermed et vigtigt indholdsområde i fagplanen.

3.5 Overvejelser over fornyelse af fagets formål

Fagudvalget har undersøgt danskfagets formål, som det har været formuleret i tidligere læreplaner. Fagudvalget har diskuteret, om der er formuleringer fra tidligere, som kan inspirere til en opdatering af formålet. Fagudvalget har blandt andet drøftet, hvordan det i et justeret formål bedre kan tydeliggøres, hvad der skal være formål med *undervisningen*, frem for, hvad det skal være formålet, at eleverne skal opnå i faget, som tilfældet er i det nuværende.

Fagudvalget har også vendt, hvordan udviklingen af elevernes handlekompetence kan skrives tydeligere frem i formålet. Fagudvalget har drøftet, hvordan handlekompetence kan tænkes sammen med en mere generel ambition om at fremme praksisfaglighed i skolen, og hvad der i danskfaget er tradition for at tænke og tale om som den praktisk-musiske dimension. Fagudvalget mener, at det kan muliggøre større opmærksomhed på at inddrage krop og gøren i mange forskellige situationer.

4. Problemstillinger og opmærksomhedspunkter

4.1 Forholdet mellem læremidler og læreplan

Fagudvalgets erfaring er, at portaler og andre eksternt producerede læremidler ofte er de resurser, lærerne orienterer sig mod, når de planlægger undervisning. Læremidlerne bliver derfor meget styrende for undervisningen. Fagudvalget har drøftet, hvordan den nye fagplan skal kunne støtte læreren til reflekteret og kritisk pædagogisk brug og didaktisk omsætning af de læremidler, der er til rådighed. Dette kunne fx bringes tættere på fælles danskdidaktiske drøftelser i lokale fagteam understøttet af pædagogiske læringscentre og CFU.

4.2 Elevers deltagelse og udvikling i dansk og andre fag

Undervisningen skal sikre de bedste muligheder for, at eleverne kan deltage og udvikle sig *i og med* faget gennem arbejde med fagets kerne og centrale indhold. En særlig opmærksomhed i fagudvalgets foreløbige drøftelser har været, at faget fortsat skal have fokus på udvikling af basale og fortsatte niveauer af læse- og skrivekompetence, herunder fagspecifik læsning og skrivning i dansk. Fagudvalget mener, det er afgørende, at de øvrige fag fortsat påtager sig ansvaret for at støtte sproglig udvikling og den fagspecifikke læsning og skrivning i fagene. Inden for den del af danskfaget, der drejer sig om udvikling af læse- og skrivekompetence samt litteraturundervisning, ligger et stærkt vidensgrundlag, som fagplanerne fortsat må støtte underviseren i at kende.

4.3 Didaktiske principper

Fagudvalget oplever, at meget danskundervisning er stillesiddende, og at læreren ofte er den mest sprogligt aktive. Forskning viser, at bevægelse og brug af krop, integreret i arbejdet med fag, øger muligheder for både engagement og tilegnelse (se fx Jacobsen m.fl., 2017; Mavilid m.fl., 2020; Jusslin, 2020. Denne viden mener fagudvalget bør informere fagplan og

undervisningsvejledning. Integration af bevægelse i undervisning kan re-lateres til arbejdet med fagets praktiske dimensioner men rækker også ud over dette som selvstændigt princip i tilrettelæggelse af undervisning.

Fagudvalget peger derfor på en række vigtige didaktiske principper, der bør være gældende i faget og gå på tværs af flere fag for at fremme engagement og tilegnelse. Det er fx undersøgende undervisning, undervisning med fokus på deltagelsesmuligheder og aktiv elevinvolvering, en mere praktisk orienteret tilgang til faget og stilladserende undervisning med eksplicit udpegning og gradvis overladelse af ansvaret til eleverne (se undervisningsvejledningen i nuværende faghæfte s. 68).

4.4 Den nordiske dimension

Fagudvalget har vendt, hvordan fagformålets markering af det nordiske kulturfællesskab og de skandinaviske nabosprog, jf. fagformålet stk. 3, kan blive en mere aktiv del af faget. Det er fagudvalgets opfattelse, at stk. 3 udmøntes meget forskelligt i undervisningen.

4.5 AI og ny teknologi

Fagudvalget har drøftet, hvordan der kan sikres en god balance mellem inddragelse af ny teknologi i faget samtidig med, at der fortsat er fokus på det eksisterende indhold. Det er vigtigt ikke at tænke indhold og teknologi som et modsætningsforhold, et enten-eller (Elf, Bulfin & Koutsogiannis, 2020). Det er blevet drøftet, hvordan fagplanen skal kunne forholde sig til AI både som en del af læse- og skriveteknologi, men også som et mere kreativt eller procesorienteret undervisnings- og læringsværktøj. Dertil er der opmærksomhed på at støtte elevers teknologiforståelse og kritiske stillingtagen.

4.6 Sammenhæng til andet end STX

Det er fagudvalgets opfattelse, at danskfaget i udkolingen kan være i fare for at være for akademisk rettet og primært lægge grundlaget for STX. Derfor er der i fagudvalget en opmærksomhed på, at fagplanen skal understøtte bred undervisning i dansk og herunder bl.a. sikre udviklingen af praktiske og funktionelle læse- og skrivefærdigheder for alle elever - også dem, der søger mod andre ungdomsuddannelser end STX.

5. Fagudvalgets overvejelser om inddragelse fra 2025

Med en kommende fagplan for dansk bliver det vigtigt at præcisere, hvad der kendetegner skolefagets karakter som helhed. Dertil hvordan man med afsæt heri kan fremstille en sammenhængende forståelse og måske også model for skolefagets indholdsområder, som vil kunne inspirere og engagere lærere og give elever og forældre mulighed for at forstå meningen med faget. Fagudvalget er derfor optaget af at inddrage stemmer fra flere sider af faget: Lærere, der skal bruge fagplanerne i praksis i indskolingen, på mellemtrinet og i udkolingen, elever, der skal deltage i un-

dervisning i faget, forældre, der skal støtte op om elevernes arbejde i faget samt fagfolk og interessenter med viden og ekspertise inden for danskfaget.

Fagudvalget vil løbende have drøftelser med eksperter og interessenter inden for alle dele af danskfaget, herunder eksperter inden for sprog, litteratur, kommunikation, mundtlighed, multimodalitet, læsning og skrivning mv., samt faglige foreninger og forlag. Fagudvalget er også opmærksom på sammenhængen til de andre fag og på danskfaget i overgangen fra børnehaveklasse og videre til ungdomsuddannelse. Derfor er fagudvalget opmærksom på at indgå samarbejde og dialog med fagudvalgene for især børnehaveklassen, teknologiforståelse og engelsk samt muligheden for dialog med danskundervisere fra gymnasier og øvrige ungdomsuddannelser.

Referencer

Børne- og Undervisningsministeriet (2019) Dansk faghæfte, https://emu.dk/sites/default/files/2023-01/GSK_Dansk_Fagh%C3%A6fte_2020.pdf

Jusslin, S. (2020). *Dancing/Reading/Writing: Performative Potentials of Intra-Active Teaching Pedagogies Expanding Literacy Education*. Ph.d.-afhandling. Åbo Akademi, Vasa.

Elf, N., Bulfin, S., & Koutsogiannis, D. (2020). The Ongoing Technocultural Production of L1: Current Practices and Future Prospects. In B. Green & P.-O. Erixon (Eds.), *Rethinking L1 Education in a Global Era: Understanding the (Post-)National L1 Subjects in New and Difficult Times* (pp. 209-234). Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-55997-7>

Jacobsen, R. H. m.fl., (2017) En længere og mere varieret skoledag, Implementerings- og effektundersøgelse, KORA, <https://www.vive.dk/media/pure/yz2d40v1/2038797>

Mavilidi, M. F., Drew, R., Morgan, P. J., Lubans, D. R., Schmidt, M., & Riley, N. (2020). Effects of different types of classroom physical activity breaks on children's on-task behaviour, academic achievement and cognition. *Acta Paediatrica, International Journal of Paediatrics*, 109(1), 158– 165. <https://doi.org/10.1111/apa.14892>